

Podstawowym celem badań jest analiza zjawiska przestępczości pospolitej w Krakowie w latach 1918-1945 pod kątem działalności kryminalistów pochodzenia żydowskiego i ciągłości tego zjawiska. Jego lokalnej specyfiki i determinant: dynamiki kryzysu doby II RP, lat wojny i okupacji, Holokaustu. W odniesieniu do stereotypowego wyobrażenia o kryminalistach i grupach przestępczych (m.in. ich pochodzeniu społecznym, narodowym, wykształceniu, skłonnościach do okrucieństwa i zbrodni). A także relacji polsko-żydowskich, żydowsko-żydowskich, ewentualnych animozji w środowisku przestępczym na tle wyznaniowym i społecznym. Czy wśród przestępców występował antysemityzm? Czy postawy wrogie Żydom były marginalne czy wręcz przeciwnie?

Spróbuję odtworzyć działania podejmowana przez organa ścigania (Policję Państwową, Policję Polską, Gestapo, Polską Policję Kryminalną, Kripo) na przestrzeni tych lat. Podjęta zostanie również próba odpowiedzenia na pytanie jakie były różnice i podobieństwa w aktywności kryminalistów w okresie II RP i podczas okupacji niemieckiej w Krakowie. Zwłaszcza w przypadku przestępców pochodzenia żydowskiego. Kryminaliści wchodzili w układy z kolejnymi władzami: polskimi i niemieckimi, współpracując z nimi, zastraszając, korumpując. Byli ich konfidentami, tajnymi agentami, inwigilowanymi przez Gestapo lub kontynuowali swoją działalność na granicy z prawem a czasem będąc ponad nim. Jakie czynniki determinowały ich zachowania i postawy? W szczególności w getcie krakowskim lub po tzw. aryjskiej stronie. A przede wszystkim jak wyglądały ich wojenne losy i relacje z przedwojennym środowiskiem przestępczym?

Problematyka badawcza obejmuje także kwalifikacje i kategoryzacje pojęcia przestępcy i przestępczość w oparciu o kodeks prawa karnego (z 1932 r. i wcześniejszych galicyjskich regulaminów i wzorców) oraz analizę dokumentów archiwalnych i ich krytyczną analizę. Ważne z perspektywy odtwarzania losów środowiska przestępczego jest ustalenie kim byli kryminaliści, z jakich środowisk się wywodzili, w czym się specjalizowali. Zwłaszcza ci pochodzenia żydowskiego? Czy coś się zmieniło od 1918 r., jeśli tak w jakim stopniu? Jakie grupy formowały się w II RP, a jakie podczas okupacji? Co się zmienia w funkcjonowaniu świata przestępczego, a co nie? Jaką rolę odgrywało wyznanie? Jak przenikały się polski i żydowski świat przestępcy? W nawiązaniu do gwary przestępczej posługującej się jidyszyzmami.

Przestępczość pospolita jest zjawiskiem niezmiernie złożonym dotyczącym wszystkie grupy społeczne i wyznaniowe. Destabilizacja wzmacnia i konsoliduje grupy przestępcze, a wśród społeczeństwa zaciera się granica pomiędzy bezkarnością a przestępczością. Kryminalistów charakteryzowała ciągłość w swoich działaniach i dostosowywanie się do bieżącej sytuacji. Chaos gospodarczy, społeczny, ustrojowy, prawno-administracyjny sprzyjał wzrostowi przestępczości. Statystyki kryminalne od okresu II RP wskazywały wzrost czynów przestępczych (m.in. kradzieży, włamań, rabunków, nielegalnego handlu itp.) w Krakowie. Policja Państwowa inwigilowała mniejszości narodowe i wyznaniowe (Niemców, Ukraińców, Żydów) oraz ruchy polityczne (m.in. komunistyczne) pod kątem wykrywania czynów przestępczych. Materiały te wykorzystano później Gestapo werbując nowych agentów i konfidentów, a także Polska Policja Kryminalna podczas czynności dochodzeniowych. Sprawcami przestępstw pospolitych były zarówno osoby znane przedwojennemu wymiarowi sprawiedliwości, jak i te, które wcześniej nie wchodziły w konflikt z prawem. Podobnie było w przypadku zorganizowanych grup przestępczych: m.in. polsko-żydowskich szajek złodziejskich lub przemytniczych, jak i osób pochodzenia żydowskiego działających indywidualnie. Te sieci kontaktów opierały się nie tylko na kontaktach osobistych i handlowych, ale także na więziach rodzinnych. Nową kategorią przestępczości było szmalcownictwo - szantażowanie Żydów i Polaków ich ukrywających. Czy wywodzili się z przedwojennego środowiska przestępczego? Czy szmalcownicy z krakowskiego półświatka szantażowali Żydów po 1941 i 1943 wywodzących się z ich środowiska? Czy tylko spoza tej grupy?

Podstawę warsztatu naukowego projektu stanowić będzie interdyscyplinarne połączenie metodologii badań z zakresu nauk historycznych, kryminologicznych i w mniejszym stopniu socjologicznych. Użycie metodologii tych dyscyplin badawczych wymaga przede wszystkim odwoływania się do dorobku metodologicznego nauk pomocniczych w stosunku do historii oraz badań z zakresu leksykalno-semantycznych (gwara przestępcza). Przy uwzględnieniu innych zagadnień, takich jak: biografistyka, czasopiśmiennictwo, oral history, kolaboracja, antropologiczne studium dewiacji, wspomniana wyżej antropologia słowa i języka